

Brandutsatta högstadieskolor: orsaker, preventiva faktorer och effektiva motåtgärder.

Samspelet mellan människa, teknik, organisation och samhälle

Kunskap om hu Detta avsnitt sammanfattar resultaten från projektet *Brandutsatta högstadieskolor: orsaker, preventiva faktorer och effektiva motåtgärder*. Skolor tillhör de byggnader som oftast utsätts för brandanläggelser, och i Sverige är det särskilt vanligt med bränder i större högstadieskolor i större städer. En utgångspunkt i projektet är att skolor inte bara utsätts för skolbränder, utan också är viktiga preventiva arenor och aktörer. I projektet studeras 20 särskilt brandutsatta högstadieskolor, varav hälften är placerade i Göteborg och hälften i Malmö. Den undersökta perioden är år 2004-2013. Ett omfattande material har samlats in och analyserats: registerdata från MSB om räddningstjänstens uttryckningar till skolorna, besök på och observationer av samtliga skolor, intervjuer med strategiskt valda aktörer, dokument från skolor och kommuner, statistik från Skolverket, inspektionsrapporter från Skolinspektionen, samt material och sammanställningar från Försäkrings AB Göta Lejon, Grundskoleförvaltningen i Malmö, Räddningstjänsten Storgöteborg och Räddningstjänsten Syd. Materialet har systematiserats i matriser för varje skola, vilka omfattar problembild, orsaker till brandanläggelser samt hantering av problemet. Analysen består i en tolkning och kategorisering av materialet utifrån teori och tidigare forskning på området.

Resultatet visar att flertalet skolor i studien ligger i socioekonomiskt utsatta områden, och skolorna kännetecknas ofta av en komplex situation med många svagpresterande elever och brister i den psykosociala miljön. Skolbränder kan anläggas på skilda sätt, utifrån olika motiv och ha olika förlopp. Inte minst viktig är distinktionen mellan interna och externa skolbränder, där de senare inte nödvändigtvis anläggs av personer med en relation till skolan. I studien framgår i huvudsak fem typer av interna brandrelaterade händelser: toalettbränder, korridorbränder, elevskåpsbränder, avsiktliga falsklarm, och avfyrande av smällare,

raketer eller fyrverkerier inne i skolbyggnaden. De externa skolbränderna omfattar skolgårdsbränder, fasadbränder, inbrottsrelaterade bränder och bränder som orsakas av att brinnande eller explosiva föremål kastas in i skolbyggnaden. Studien visar att det förekommer stora, för vissa skolor mycket stora, mörkertal gällande antalet brandrelaterade händelser beroende på skolors larmhanteringspraktiker. Orsakerna till bränderna förläggs av skolans aktörer på individer eller grupper av elever, till grupprocesser, förhållanden i området, samt situationella faktorer. Insatserna som används på de undersökta högstadieskolorna är av såväl social, situationell som strukturell karaktär. Skolaktörer betonar att det brandförebyggande arbetet i hög utsträckning utgör en integrerad del av skolans vardagliga arbete och pedagogiska uppdrag. Men därtill krävs uppmärksamhet på, och insatser som specifikt adresserar, skolbränder. Arbetet mot anlagda skolbränder behöver också anpassas till vilka typer av bränder det handlar om. Det gäller i flertalet fall att sätta in insatser som riktar sig mot såväl en mer generell problembild (på områdesnivå, skolnivå och individnivå), som den specifika problemsituation som gäller på den aktuella skolan avseende anlagda bränder.

Studien bygger på omfattande och mångsidigt material om brandutsatta högstadieskolor, och relaterar till tidigare forskning på området. Projektet bidrar till fördjupad förståelse av skolbränder, deras lokala kontext, problembilder, samt betydelsen av skilda former av åtgärder. I projektet behandlas och konkretiseras en mångfald åtgärder – sociala, situationella samt strukturella – av relevans för trygghets- och säkerhetsarbete i skolor. Projektets målgrupp är primärt yrkesverksamma i skolor, ansvariga för trygghets- och säkerhetsarbete i skolor på lokal och nationell nivå, samt aktörer som är intresserade av preventiva frågor och forskning.

Nyckelord: skolbränder, högstadieskolor, situationell prevention, social prevention, strukturell prevention.

Rapport och kontakter:

Rapport kan laddas ned från www.brandforsk.se.

För mer information kontakta Sofia Persson, Göteborgs Universitet, Sofia Persson, sofia.persson@sociology.gu.se